

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 31.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГЛУМАЦ И ПУБЛИКА.

Предавање Јоце Савића, главног редитеља дворских позоришта у Минхену.

(Наставак.)

Вече је прошло, ружичаста нада једног автора уништена је за дуго времена, стваралачка снага му сломљена. Има таквих примера и у историји књижевности. Грилпарцер је отуђен за навек од позоришта, што му је године 1838. исмејана шаљива игра: „Тешко оном ко лаже“. А ми волимо и данас тај комад и ценимо га као бисер немачке књижевности, а приказујемо га са успехом. Дакле вече је прошло. Управа позоришна и глумци су застрашени и посрамљени, па сад још очекују да им камење критике прелети преко главе. Наравно, од тога нико не умире, али сваки осетљиви уметник, који је такво вече доживео, које је у својој безобзирној тврдокорности готово то исто што и јавно осуђење на смрт, — убројаће га у своје најтеже успомене. У том погледу има само једна утеха, која управо и није утеха, а то је, да *спољашњи* неуспех или успех драматског дела не може важити као мерило *унутарње* вредности, да су такви необуздани изливи психе у маси неизбежни, јер су основани у наглој распаљивости масе, у добром као и у злом смислу, и најпосле, да тим начином осуђено дело ипак није свагда за вечност изгубљено. Тако изречена пресуда публике доиста је у многим случајевима осуда (вердикт), против које се у доцнијем времену може не само призив учинити, него тај призив може често и од успеха да буде — то је мелем за рану песникову, али већином долази доцкан. И о том има примера у историји књижевности.

Да спољашњи успех драматског дела не може важити као мерило његове унутарње вредности, види се и из последњег примера, који ћу у том погледу навести. По себи се разуме, да и код позоришта не може свако вече бити

уметничка светковина, јер снага и запетост глумца и публике не би издржали, да се с дана на дан отимају за највишим циљевима, а ни једно позориште не може постојати без комада средње вредности, који мирним и простим начином, веселим расположењем приказују догађаје из свакидашњег живота, који нам обичне призоре из круга нашег живота пред очи износе. Против тога нема се шта рећи и само би било желети, да то бива са поштеним уметничким средствима, са духом, шалом и досетком, а не са сувише познатим баналним и тривијалним позоришним помоћним средствима. Али ту је жељу веома тешко испунити, јер способни књижевнички или песнички таленти нису у Немачкој тако на често посејани. Но тим жалоснија је појава, којој се сад обраћам.

Код свих позоришта у Немачкој, без разлике степена и значаја, можемо видети, да публика баналности и тривијалности, па и горе ствари, које су већином туђинског духа и калупа, с великим усхићом одобрава, али би такве ствари најмањи део публике у поверљивом опхођењу, у својој кући и породици приповедао или слушао, а још мање то пружио коме као духовну храну. Не треба при том превидети, да немачка публика по целом свом начину мишљења и осећаја од позоришта никако не тражи лакоумних захтева, него баш обратно. Али кад публика при свем том ипак такве представе посећује, следује она врло природном нагону за разонођењем и увесељењем. Па кад је публика већ једном ушла у позориште с намером да се развесели, онда и психа масе стоји такођер под исто таким неодољивим упливом, само у другом правцу. Први уплив је комична снага глумца; муњевито око, насмешљива ус-

та, весео глас, шаљива реч — и психа масе почне владати. Та психа масе оснажава се радосном и веселом околином у публици. Појединац, чије пискање лети као варница у буре барута, треба само снажно и громко да се смеје, и он постане одмах изазивач и труба, па доведе цео партер у највећи смех. Нико управо не зна, чему се тако јако смеју, а и на позорници може се збивати ма што, смех ипак траје и даље. Завеса се спусти а публика непрекидно аплаудује и изазива, па и сад, као и у противном случају, мора савестан и пажљив посматрач признати, да тај спољашњи успех не може служити као мерило за унутарњу вредност приказаног комада. Но доиста не треба тврдити, да озбиљан комад и на првом приказу не може постићи добар успех, или да рђава и луда лакрдија и на првом приказу не може пропасти, али није рђав сваки пропали, или одбијени, или хладно примљени озбиљни комад, и не заслужује одобравање свака лакрдија којој се клицало при првој представи. Али пошто се последњи случајеви често догађају, чешће него што би се мислило, чине они оди-

ста неку сметњу и препреку успешном развоју позоришта. Сваки поједини, образовани гледалац, који је своју психу ослободио од превласти психе масине, пита се сасвим озбиљски са прекорним тоном, који је на управу позоришну управљен: Зашто се комад дотичног писца, који управо ни мало није лош али је ипак тако страшно исмејан, опет не даје? Или: Како се може још давати тако луда и несмислена лакрдија, ма да јој је публика клицала? Е па добро, али пошто се у поменутих случајевима унутарња вредност оба комада не сме пресуђивати по ономе како су у публици примљени, постају управе позоришне несигурне, те почну све више и више попуштати наклоностима публике, и публика не сме с друге стране тако строго осуђивати управе позоришне, ако се ове, за случај избора између Коцебуа, Гета, Шилера или Шекспира, већином одлуче за Коцебуа. Публика је већом страном сама томе крива. Хотимице сам изабрао имена писаца из прошлости, али су она доста значајна и за садашњост.

(Наставиће се).

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Цезарев тестаменат, комедија у 3 чина, написали Адолф Бело и Едмунд Вилтар, с француског превео Живко Милосављевић, приказан 20. фебруара 1896)

Предмет, којим се ова француска комедија, која је овде први пут давана, бави, од опште је занимљивости, јер жигосе људску грамзљивост за имањем и новцем, до кога би многи радо хтели доћи најкраћим и најлакшим начином, баштином иза каквога богата рођака. Разуме се, да нема ништа одвратнијега, него када неко воли више богатство и благо, него ли драге родбинске везе, које га вежу за рођака, од ког се нада баштини, тако, да једва чека, да дође до погребга рођакова и до извршења његове опорукe. Ова себичност и грамзљивост од увек бијаше згодан предмет песницима и писцима, да је прикажу у свој њезиној одвратности и ругоби. Типови и карактери, па и по-

једини призори у комадима са таквим предметом редовно су козмополитски и свагда разумљиви и свагда једнако одвратни.

И ми смо на нашој позорници већ видели комада са истим предметом и многим сличним призорима, ма да се радња кретала под другим насловом у другој атмосфери, и ма да су лица била припадници друге народности, и другога сталежа. Подсећамо на Чикијев комад „Штомфајеви“, који је овде с успехом даван био. До душе у том комаду није главна ствар опорукa и грамзење за баштином, али нам најдубље у глави остају призори из тога комада, који се на то односе.

Старина Цезар Жиродо бијаше богат човек, у ког је много рођака било, који су више мање на његову баштину рачували. Када после његове смрти његову опоруку отворише, нашао је сваки од његових рођака место легата верну своју карактеристику и лекцију, а на крају кра-

јева се ту чита, да се чека и неколико дана после прочитања опорукe тајним гласовањем изабере као његов универзални баштиник онај, на ког падне највише гласова. Извршитељ опорукe, Цезаров пријатељ Масијас (г. Добриновић) чува код себе писмо покојниково, у ком се коначно одређује као универзални баштиник Цезарова имања: његова нећака Паулина (гђца Ђуришићева), кћи Цезарова рођака Феликса (г. Филиповић), која као и њезин драган, такођер рођак Цезаров, Луцијан (г. Спасић) најмање мисле на баштину, већ су она и Луцијан били несебично одани покојному Цезару. Тобожње гласање наређено је у опорукци само за то, да Паулина до тога гласања и код те пригоде имаде прилике упознати своје драге рођаке. А у истину ти рођаци су ретка галерија разних карактера, различитих по сталежу и ћуди. Ту је пре свега пргави и среброљубиви Исидор (г. Тодосић), нестални добричина Феликс (г. Филиповић), цинични богаташ Лешихоар (г. Васиљевић) и његова романтична и не сувише њему одана брачна му половица Хортензија (гђа Бакаловићка), која је заљубљена у Клементининог драгана Луцијана; ту је лакомислени бонвиван Целестин, син Изидоров (г. Поповић); ту је Изидорова жена Клементина, мученица Изидорова (гђа Тодосићка) и напoкон незаситни у жељи за благом сељак Ланглимо (г. Бакаловић).

Сплеткарење, понашање и саобраћај ових људи разне ћуди, којима је на уму иста ствар, Цезарова баштина, у истину је згодан предмет за укалупљење занимљиве комедије, која може поучити и забавити. Први и последњи чин доста су занимљиви, али други чин је некако монотон те квари живост и онако незнатне радње. Осим тога је тенденција нешто сувише очевидна и стара.

Наши поштовани глумци и глумице интерпретисали су карактеристику својих улога у свој разноликости целoга низа опречних и различитих ћуди и карактера, тако, да се може рећи, да је подела улога добра, и да је игра појединца и у „ensemble-у“ била дотерана.

Г. Тодосић, као интерпретатор најиздашније улоге, управо је уметнички извео своју улогу пргавога, за благом грамзљивога, нервозног Изидора. Г. Добриновић је достојанствену закопчаност, правдољубље и пријатељску верност при-

казао у улози Масијаса, као увек, са разумевањем и правим тактом.

Исто тако су били на свом месту г. г. Спасић, Филиповић, Душановић и Васиљевић. Г. Душановић се посве уживио у улогу адвоката на бини и креирао неки добро погођени тип бинског правозаступника. Гђа Бакаловићка нашла је у ресигнацији и малицији заљубљене Хортензије за свој темпераменат згодну улогу, пак ју је и лепо приказала, баш као што су имале према својој индивидуалности згодне улоге и гђа Теодосићка и гђца Ђуришићева, која се је згодно и маскирала. А г. Бакаловић је свога сељака Ланглима управо изврсно приказао. Нама је у опште мило, што г. Бакаловић настоји о све већем такту у приказивању комичних типова и да погађа све сигурније естетску границу међу комиком и карикатуром. Нека остане код садање мере и границе пак ће у таквим улогама постизавати увек велики и лепо успех.

Ј. Хр.

С И Т Н И Ц Е.

(Верешчагинова изложба.) Славни и познати руски сликар Василије Верешчагин изложио је своје најновије слике у Петрограду, где изазивају онако исто чуђење као оне из руско-турског рата. Овом приликом изабрао је Верешчагин нове предмете из француске војне од 1812. против Русије. У већини слика узете су главне сцене из живота Наполеона I. у Русији. Велики император не долази у истима у познатом шеширу на три ћошка, него у шубари што са свима одговара истини. Познаваоци уметности Верешчагинове веле, да ове слике, гледајући с техничке израде, не стоје иза оних пређашњих, али, додају, да је композиција и замисао мање срећна и величанствена.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа.)

У суботу 2. (14.) марта: „Марија Стјуартова“. Жалосна игра у 5 чинова, од Ф. Шилера, превео С. Д. К.

У недељу 3. (15.) марта по други пут: „Шокица“. Позоришна игра у 5 чинова, с певањем и играњем, написао Илија Округић-Сремац, за позорницу удесио А. Хаџић, музика од Д. Јенка.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

36. Представа. У ДУНЂЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ. У претплати 20.

У Новоме Саду, у уторак 27. фебруара (10. марта) 1896:

ПОСЛЕДЊЕ ЉУБАВНО ПИСМО.

Шаљива игра у 3 чина, написао Викторијен Сарду, превод с француског. — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Проспер Блок	— — — — —	Спасић.
Фан дер Хофен	— — — — —	Лукић.
Клариса, његова жена	— — — — —	С. Бакаловићка.
Марта, њена сестра	— — — — —	З. Буришићева.
Сузана	— — — — —	Т. Лукићка.
Тирион	— — — — —	Добриновић.
Колумба	— — — — —	М. Тодосићка.
Павле, његов нећак	— — — — —	Стефановић.
Бусоније	— — — — —	Душановић.
Солања,	} у кући Фан дер Хофена	Милићевићка.
Клаудина,		Д. Туцаковићева.
Баптиста,		Поповић.
Хенрик,		Миловановић.

Свирачки збор ц. и кр. 70. пешачке пуковније свираће ове комаде: 1. „Oberst Matzke Marsch“, од Драгона. — 2. „Wiener Volksmusik“. Потпури, од Козака. — 3. „La Paloma“, мексиканска песма, од Ирадијера.

У четвртак 19. фебруара (12. марта) први пут: „**Чикина кућа**“. Комедија у 3 чина, написао И. И. Мјасницки, с руског превео Јанко Веселиновић.

Умољавају се лепо све поштоване госпође и госпођице, да би изволели без шешира седити на својим седиштима у паркету и партеру.

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, од 3—6 после подне и после на каси.

Болују: Д. Васиљевићка, М. Николић, Т. Илић Љ. Душановићка.

Почетак тачно у 7¹/₂, свршетак у 10¹/₄ сахата.